

VITO KOÇI

BIBLIOTEKA
SHTETIT

SH 82
K 77

BORE
NE BJESHKE
novelë

8JH-32

K. 77

VITO KOÇI

BORË NË BJESHKË

novelë

1463

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

1.

Vukë Marashi, brigadieri i sharrëxhinjve, mezi e nxori tehun e sëpatës nga kllapa që po i bënte drurit të pishës, e uli përtokë dhe u mbështet me pëllëmbët kryq mbi bishtin e saj. Gjoksi i tij i gjerë, i mbështjellë me një fanellë leshi të ashpër, të hirtë, thithte me lakmi ajrin e ftohtë të pishnajës.

— A u lodhe, Vukë — e pyeti shoku përbri, një djalosh që sapo ishte kthyer nga shërbimi ushtarak.

— Jo, jo, ore Frrok Gjoni, megjithëse nuk janë të lehtë pesëdhjetë vjet mbi këto supe.

Frroku e mati me sy, sikur e shikonte për të parën herë.

Trupi i Vukës filiz përpjetë, me këmbë të gjata si të mbira nga toka e shpatit, me belin e ngushtë të shtrënguar prej rripit të gjerë me shpatulla të fuqishme dhe me krahë si degë lisi, dukej sikur që rritur aty, bashkë me drurët e pyllit. Fytyra e tij me ballë të lartë, me hundë të gjatë e të drejtë dhe me nofulla të gjera, ishte si e gdhendur me sëpatë.

— Qofsha dhe unë i fortë sa ti kur të arrij atë moshë! — tha Frroku.

— Ti ke për të qenë më i fortë. Ne kemi vuajtur shumë, — ia priti Vuka dhe filloi rishtazi punën. — Kanë filluar të lëngëzohen drurët. Ndihet në goditjen e sëpatës. Ç'datë jemi sot?

— Tre Mars.

— Hej, paskemi dalë nga shkurti!

— Po, ja mbërriti pranvera! — tha Frroku. — Mbajti dimër i butë sivjet. Me këtë farë kohe, po punojmë më mirë se në verë.

— Dimri ende s'ka dalë! — tha Vuka duke tundur kokën me dyshim. — Thelloje edhe pak kllapën nga e majta. Duhet ta rrëzojmë drurin me majë nga çeltira, përndryshe e mbajnë degët e shokëve.

Frrok Gjini rroku bishtin e sëpatës që e mbante midis gjunjëve. Tehu i çeliktë përshkoi një hark të gjatë, vetëtiu kërcënueshëm dhe pastaj goditi trungun. Mbas çdo goditjeje kërcenin ashkëla verdhoshe, të brishta, të pastra, që lëshonin një kundërmim të freskët e të athët rrëshire.

— Të lumshin krahët, mjaft e ka! — tha Vuka mbas pak.

Iu afrua motosharrës që dergjej rrëzë një shkëmbi, e përgatiti, tërhoqi disa herë litarthin e saj dhe befaz zhurma e motorit drodhi ajrin. Një shpend i trembur u ngrit në fluturim.

Vuka mbërtheu me duart e mëdha si putra ariu dorezat e motosharrës dhe iu drejtua Frrokut:

— Preje ti. Mos u ngut. Po u sforcua motori, tërhiqe pak tehun, pastaj mëshoi përsëri.

Frroku mori motosharrën dhe iu afrua pishës së kllaposur. Ndihte në shpinë vështrimin e brigadierit dhe ishte i shqetësuar se mos turpërohej. E mati drurin me sy gjer në majë, vuri në lëvizje zinxhirin prerës dhe i mëshoi tehut në trung. Zinxhiri kafshoi

drurin dhe nisi të futej thellë e më thellë duke spërkatur tallash. Kllapa kundruall ngjante tani si ndonjë gojë e çapëlyer nga dhembja e drurit që po vdiste.

Vuka, me krahët e kryqëzuar në gjoks, ndiqte me vëmendje çdo lëvizje të djaloshit. Dalloi në fytyrën e tij të freskët e të tendosur bulëza të imta djerse dhe buzëqeshi me mirëdashje.

«Po e lodhka motosharra më shumë se sharra e krahut!» mendoi: «Por ka për të mësuar shpejt, se është djalë i shkathët. I shkathët si ai Frroku tjetër. Veç i shkoftë më mbarë se atij!»

Vetullat e dendura e të kuqërreme iu vrenjtën, sytë iu trishtuan. I qe kujtuar një ish-shok i brigadës, Frrok Gjeloşi, të cilin dhjetë vjet më parë e kishin zënë trupat dhe kish mbaruar në krahët e tij. Ishte më i riu ndërmjet tyre dhe e kishte dashur si djalin e vet.

— Ruajuuuu! — ushtoi nëpër pyll zëri i Frrokut.

Legusha u trazua nga hapa që rendnin. Pasi një heshtje e shkurtër. Pisha u hepua pak nga ana e kllapës, qëndroi një çast pezull, cungu krisi pastaj druri vazhdoi gjithnjë e më shpejt hepimin, i shoqëruar me një krisje që rritej, gjersa u përplas me rrapëllimë në tokë.

Vuka u afrua i pari dhe vërejti me një farë krenarie se pisha qe rrëzuar pikërisht ku e kishte terezitur ai. Ngriti vështrimin nga kurora e drurëve përreth. Ato nuk qenë dëmtuar, po ndërmjet tyre kishte mbetur një boshllëk, si dritare nga qielli.

«Edhe druri lë vend bosh kur bie!» mendoi Vuka. «Por dalngadalë kurorat e të tjerëve do ta mbushin.»

— Sa e madhe u dukërka kështu e shtrirë! — tha Frroku.

— Pishë e moçme! — tha Vuka duke vështruar rrathët e cungut. — I ka kaluar të njëqindtat.

— Boll paska jetuar në këto bjeshkë! Sikur të jetonim edhe në kaq!

— Sado që të jetosh, djalosh, s'të duket kurrë se ke jetuar boll! — vërejti Vuka duke tundur kokën i menduar.

— Kushedi se ku do të shkojnë dërrasat e këtij druri! — tha i riu, ndërsa priste degët me një të rënë sëpate. — Ndoshta disa në Fierzë, disa në apartamentet e Tiranës, ndonjëra do të bëhet dritare e një shtëpie pushimi në bregdet... Kanë për të parë botë më shumë se ti, o Vukë!

— Po unë kam dalë pak e rrallë prej këtyre bjeshkëve! — pranoi Vuka. — Herën e fundit, ka tre vjet, shkova e pashë djalin ushtar në Tiranë. Kur të dal në pension, do të zbres më shpesh. Kam disa miq andej nga kryeqyteti, edhe në Durrës, edhe në Laç... .

— Njëqind pensionistë nga rrethi ynë kanë shkuar vullnetarë në hekurudhën e rinisë! — tha Frroku. — Për ta shkruante edhe «Zëri i Popullit».

— E di. Shumica e tyre janë ish-sharrëxhinj. Me ta është edhe Matija ynë. Kanë marrë flamurin, kështu shkruante. U lumtë. Për nder, ua kam lakmi.

— T'u mërzitën bjeshkët dhe capina, Vukë, hé? — e ngacmoi i riu.

— Ç'po flet, bre burrë? — u nxeh Vuka, ndërsa vazhdonte çlëvorimin e trungut të pishës. — Krahët e mi pa sëpatën e capinën s'janë krahë. Sa për këto bjeshkë... — Ai drejtoi një çast trupin dhe përqafoi me vështrim pishnajën, luginën e mjegulluar, kreshatat e zbardhura të maleve dhe qiellin e veshur me re

puplore. . . Këto bjeshkë nuk i shkëmbej, të më falësh botën!

— Nuk më pëlqejnë ato re, o Vukë! — tha një zë i tretë.

Ndërkohë u afrua një burrë i shkurtër pak i kërrusur, me mustaqe të zeza të varura poshtë, me një të ecur të ngathët që e tregonte më të moshuar nga ç'ishte.

Ai u ul në një cung të vjetër, nxori qesen e duhanit dhe futi në të gishtërinjtë e trashë.

— U lodhe, Llesh? — pyeti Frroku.

— Si të mos lodhesh duke pastruar gjithë ditën këto degë të mallkuara! M'u këput mesi. — Ai vuri duart në bel dhe u shtriq. — Ai drej Palokë e kërkoi pyllin të pastruar më mirë se shtëpinë e vet, thua se do të shtrojë sofrën në të!

— A ke pastruar ndopak? — pyeti Vuka.

— Boll, besa!

«Boll e për drej!» — mendoi Frroku.

— Dridhe, Vukë! — Lleshi i zgjati qesen prej lëkure. — Është duhan i mirë, mos e gjyko nga dukja.

Vuka e mori qesen me dorë në zemër, drodhi shpejt e shpejt një cigare dhe nisi ta pinte në këmbë, me sëpatën ndërmjet gjunjëve.

— Ulu e pije si njeri! — tha Lleshi.

— Na iku dita, bre burrë!

— Dita atë punë ka. Ikën njera, vjen tjetra. . . S'më pëlqejnë ato re! — përsëriti Lleshi, duke treguar me gisht boshllëkun që kishte lënë kurora e drurit të rrëzuar. — Përroi po avullon, fryn veri i lehtë. Rrezik të bjerë borë.

— Bjeshkëve u duhet bora, edhe bujqësisë! — tha Vuka.

— Mos, bre burrë! S'e kam një shkop dru në shtëpi, as gjethe për dhitë. Mandej, na mbulon prodhimet pa i dorëzuar dhe mbetemi pa lekë në fund të pesëmbëdhjetëditëshit.

— Prandaj duhet të ngutemi! — Vuka pështyu bishtin e cigares dhe rroku sëpatën. — Makar të zbrezim trupat në rrugë.

— Ngutu sa të duash, traktori nuk vjen para pesë ditësh. Atëherë na takon sipas grafikut.

Sot është duke punuar te brigada e Marashit.

— I transportojmë me krahë.

— Me krahë?! — u çudit Lleshi.

— Po, po me krahë, capinat pse i kemi?

Për t'u lavdëruar me to, se jemi sharrëxhinj të fortë! — qeshi Frroku, duke larguar zvarrë një degë të madhe. — Lleshin s'e shikon gjëkund pa capinë në sup, por besoj se prej javësh nuk i është dashur t'ia cukatë majën te kovaçi.

— Ke hak të tallesh ti! — u zemërua Lleshi. — Je ende i ri dhe s'di ç'është dhembja e sëmundja, por s'ke nga ia mban, do të arrish këtu ku jam unë. Ta kishe ti këtë dhembje mesi. . .

— Pak dhembja e pak ia shton ti! — e ngacmoi përsëri Frroku.

Lleshi kërkoi përkrahje me sy nga Vuka, por ai heshti i përqëndruar në çlëvorimin e trungut. Atëherë e pa të udhës të mos e shtynte më tej dhe, me pamje të fyer, u çua, fërkoj mesin dhe, me hapa të ngadaltë, filloi të mblidhte degët e holla.

— Vukë, kam dëgjuar se dikur keni transportuar me krahë pilota njëzetmetroshe! — tha Frroku.

— Posi, ti nuk kishe lindur akoma atëherë, kurse Lleshi sado që shtiret i moshuar, ishte ende fëmijë. — Vuka tregoi pa e ndërprerë punën dhe goditja

e sëpatës sikur nënvizonte fjalët e tij. — Ishte viti i parë i Çlirimit. Gjithë populli punonte për rindërtimin e vëndit. Duhej shumë lëndë druri. Ndërmarrja jonë sapo qe ngritur. Ne, që kur zbardhte e gjersa errësohej, i mëshonim sharrës e sëpatës. Ushqeheshim me bukë misri, qepë e kripë. Natën njeri mban-te zjarrin ndezur dhe na ruante, të tjerët flinin mbi shtroje gjethesh, me shpinë ndaj tij. Në kokë mbanim pushkët. Bjeshkët gëlonin nga bandat e armiqve dhe të diversantëve. Kishim drejtor Xhaferrin, një ish-partizan nga Vlora. Ishte i dobët me gjurmë plagësh në trup. Nuk e di se si mundej ai njeri t'i qëndronte gjithë asaj pune. S'linte brigadë pa shëtitur. Herë bridhte për bukë, herë mbas makinave që transportonin lëndën, herë me ata të mbrojtjes kundër bandave. Të shumtën e kohës hante dhe flinte me ne, njësoj si ne. Na fliste shpesh për të ardhmen që duhej të ndërtonim vetë, me capinën dhe pushkën pranë e pranë. Na pëlqente të ishte ashtu, por sikur s'na besohej. Kishim vuajtur aq shumë, ishim zhgënjyer aq herë! Në të vërtetë u bë më mirë dhe më shpejt nga ç'e mendonte Xhaferrri. E kujtoj shpesh. Dëshiroj ta takoj ndonjëherë. Thonë se ka një punë me rëndësi andej nga Tirana. Kur të dal në pension... Por, u largova nga filli. E patëm fjalën te pilotat njëzetmetroshe. Një ditë erdhi një shok i qeverisë. Na tha se për rindërtimin e urave të shkatërruara nga gjermanët duheshin kaq e aq pilota njëzetmetroshe. «A do të na i çoni»? — pyeti. Ne dhe Xhaferrri u menduam. Pastaj drejtori kërkoi disa makara dore, kërkoi edhe dy makina me bilik. Shoku i qeverisë nxori shkrepshen nga xhepi, mori disa kunjat dhe i tha Xhaferrit: «Hape dorën! Na makaratë, na edhe makinat me bilik.» Ndërkohë i fuste në pëllëmbë kunjat shkrep-

pseje. «Tani bëni si të bëni dhe na çoni pilotat. Përndryshe s'ka si rindërtohet ura, s'ka nga ta sjellë qeveria bukën dhe kripën për popullin». Xhaferri u skuq, neve sikur na ranë pishat mbi kokë. «Thuaj qeverisë se do t'i çojmë pilotat!» — premtuam. Ai buzëqeshi, na rrahu shpatullat, na shtrëngoi dorën të gjithëve dhe iku.

— E si ia bëtë? — pyeti Frroku.

— Ka gjë që s'bën njeriu po të dojë? — tha Vuka me sytë prush nga krenaria e atyre kujtimeve. — I thamë Xhaferrit të na gjente litar. Zgjodhëm pishat më të larta e më të drejta, i premë dhe i laspitëm mirë. Buzë rrugës ndërnuam një skele të madhe. I lidhëm pilotat mirë me litarë, u bëmë dhjetë burra për një pilotë dhe kur s'punonte capina, litarët në sup dhe «hoop» më të poshtë drejt e në skele. Nga makinat që punonin te ne, zgjodhëm ato që kishin shoferët më të mirë. U treguam si qe puna. «E vështirë», — thanë, «me rrezik koke, por do ta provojmë!». U priu një shofer i vjetër. Kishte një makinë shtytë, por jo si këto të sotmet. Ishte betër e shëmtuar si breshkë, por e fortë. I bëmë samar me shtylla në karroceri, kovaçi i nguli dhëmbëza metalike, hodhëm sipër dy pilota dhe i lidhëm mirë. Pilota dilte si tytë topi përtej kabinës dhe si bisht mbas karrocërisë. Makina mezi i merrte kthesat. Diku i ngriheshin rrotat përpjetë, si të ishte kalë kryeneç. Ecte ngadalë, pothuaj sa hapi i udhëtarit, por pilotat i çuam në kohë. Ja kështu, o shokë!

Si mbaroi tregimin, Vuka i mëshoi më fort e më shpejt sëpatës.

— Ju lumtë, o Vukë! — tha Frroku. — Ju paskam lakmi për këto vepra.